

«'Ολίγο φῶς και μακρινὸ»

Πῶς μπορεῖ νὰ διαβαστεῖ σήμερα ἡ ποίηση τοῦ Σολωμοῦ;
Πῶς μπορεῖ νὰ ἀκουστεῖ σήμερα ἡ ποίηση τοῦ Σολωμοῦ;

Ἡ πρώτη ἀπάντηση μοιάζει μᾶλλον προφανής. Τὴν κουβαλᾶμε στὶς διανοητικὲς ἀποσκευές μας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν σχολικῶν θρανίων. Ὁ ποιητὴς τοῦ ἐθνικοῦ μας ὕμνου, ὁ «ἐθνικὸς ποιητὴς» μας, πιδὲ ἐθνικὸς ἀπ' ὅλους τοὺς «ἐθνικούς» πὸν τὸν ἀκολούθησαν, μοιάζει νὰ καταργεῖ τὸ δικαίωμα στὴν προσωπικὴ ἀνάγνωση. Τὸ ἔργο του δὲν ἀνήκει στοὺς ἀναγνώστες, ἀνήκει σ' αὐτὴν τὴν συλλογικὴ συνείδηση στὴν ὁποία αὐτός, περισσότερο ἀπὸ ὅποιονδήποτε ἄλλον, κατέθεσε τὶς ἐμπνεύσεις του. Ἐμβληματικὸς γιατί αὐτὸς μᾶς ἔφτιαξε μιὰ γλῶσσα γιὰ νὰ μιλᾶμε καὶ νὰ γράφουμε, ἐμβληματικὸς γιατί αὐτὸς περιχαράκωσε τὸ πεδίο τῆς ἐθνικῆς μας κοινότητας.

Κι ἀπ' αὐτὴν τὴν ἄποψη ὁ Διονύσιος Σολωμὸς δυὸ αἰῶνες μετὰ μοιάζει νὰ ἀνήκει σὲ ὅλους χωρὶς νὰ ἀνήκει σὲ κανέναν. Εἶναι ἡ μοίρα τῶν πάσης φύσεως ἐμβλημάτων, ἐθνικῶν, πολιτικῶν, ἰδεολογικῶν καὶ ἄλλων. Σύμβολα μιᾶς ἐποχῆς, ὀφείλεις νὰ τὰ συντηρεῖς, μπορεῖ κάπου κάπου νὰ ἀκοῦς μέσα σου τὸν ἀπόηχό τους, μερικὲς φράσεις ἀπὸ τὴν μουσικὴ τους, πλὴν ὅμως αἰσθάνεσαι πῶς εἶπαν ὅ,τι εἶχαν νὰ σοῦ ποῦν. Εἶναι ἡ μοίρα τῶν πάσης φύσεως κλασικῶν; Ὡς ἓνα σημεῖο, ναι: βρίσκονται ἀπαραιτήτως στὴν βιβλιοθήκη, φορτωμένοι μετὰ τὴν νοηματικὴ τους σκόνη ἀπ' τὴν ὁποία κανεὶς δὲν ἐνδιαφέρεται πιά νὰ τοὺς ἀπαλλάξει, γιατί κανεὶς δὲν ἐνδιαφέρεται πιά νὰ τοὺς διαβάσει.

Γι' αὐτὸν τὸν λόγο, μόνον καὶ μόνον ἡ σκέψη ὅτι θὰ μποροῦσε κάποιος νὰ κάνει τραγούδια μετὰ ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ χρειάζεται τόλμη. Τόλμη γιὰ νὰ πιστέψεις ὅτι μπορεῖς

νὰ ξαναβρεῖς τὴν ἀμεσότητα ἐκεῖ πὸν οἱ ὑπόλοιποι δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ διαχειρίζονται κοινὸς τόπους. Τόλμη γιὰ νὰ πείσεις ὅτι κάτω ἀπὸ τὶς ἀγκυλώσεις τῆς συλλογικῆς συνείδησης ἡ ποίηση μπορεῖ ἀκόμη νὰ διεκδικήσει τὸ δικαίωμα στὴν μοναξιά.

Κι ἂν κάτι γοητεύει καταρχὰς σ' αὐτὰ τὰ τραγούδια εἶναι ἡ ὀπτικὴ γωνιὰ τῆς ἀνάγνωσης. Ὁ Σολωμὸς τοῦ Νίκου Ξυδάκη ἀκούγεται σὰν μιὰ μοναχικὴ φωνὴ πὸν σ' ἀγγίζει ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ χρόνου γιὰ νὰ σὲ παραξενέψει μετὰ τὴν τρυφερότητά της, γιὰ νὰ σὲ ξενίσει μετὰ τὴν οἰκειότητά της. Φτάνει ὡς ἐμᾶς ἐδῶ σὰν ἐκεῖνο τὸ «ὀλίγο φῶς καὶ μακρινὸ σὲ μέγα σκότος κι ἔρμος». Καὶ ξαναγίνεται ἐκεῖνος ὁ μοναχικὸς ἄνθρωπος, ὁ ὀλίγον περίεργος, ὁ ὁποῖος ξεκίνησε νὰ γράφει ποίηση στὰ ἰταλικά, πρὶν ἀποφασίσει νὰ γράφει σὲ μιὰ γλῶσσα τὴν ὁποία στὴν πραγματικότητα ὁ ἴδιος κατασκεύασε γιὰ νὰ μπορέσει νὰ φιλοξενήσει τὴν δημιουργία του.

Ἔ ναι! Εἶναι περίεργο νὰ ἀνακοινῶνεις στὸν φίλο σου τὸν θάνατο τοῦ πατέρα του γράφοντας ἓνα ποίημα, κι ὅμως, ἀπ' τὴν στιγμὴ πὸν τὸ ποίημα ὑπάρχει μοιάζει τὸ πιδὲ φυσιολογικὸ πρᾶγμα στὸν κόσμος. Πῶς ἄλλωῶς νὰ πείς τὸ ἀνείπωτο παρὰ μόνον μ' ἐκεῖνο τὸ δωρικὸ «Τοῦ πατέρα σου ὅταν ἔλθης δὲ θὰ ἰδῆς παρὰ τὸν τάφο...»; Καὶ πόσες φορές δὲν ἔχω σκεφετῆ ὅτι θὰ ἤμουν εὐτυχὴς ἂν τὸ παιδί μου μετὰ συνόδευε ἐκεῖ κάτω ἀκούγοντας κάποιον νὰ τοῦ τραγουδάει αὐτοὺς τοὺς στίχους; Τίποτε πιδὲ εἰλικρινὲς καὶ τίποτε πιδὲ αἰσιόδοξο ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ «ἴσως γιὰ νὰ σ' εὐχηθεῖ» τοῦ τέλους, ἐκεῖνο τὸ «ἴσως» πὸν κουβαλάει ὡς τὸν τάφο μιὰ περαστικὴ στιγμὴ ἀμφιβολίας, τὸ τελευταῖο σκίρτημα τῆς ζωῆς, ἀφοῦ ἡ ἀμφιβολία εἶναι ἡ ἀνάσα τῆς ζωῆς.

Δὲν χρειάζεται ἐδῶ νὰ προσθέσω κάτι πὸν πιστεύω ὅτι χαρακτηρίζει ὅλη τὴν δουλειὰ τοῦ Ξυδάκη, στὰ κομμάτια ὅμως αὐτὰ τοῦ Σολωμοῦ –ὅπως καὶ στὰ ποιήματα τοῦ

Βιζυηνοῦ πὸν μελοποίησε ἀργότερα– φτάνει στὴν ὀλοκλήρωσή του. Ὁ Ξυδάκης δὲν μελοποιεῖ τὴν ποίηση – ἡ ἔννοια ἐξάλλου εἶναι τόσο φθαρμένη πὸν μᾶλλον ἀπαθεῖ. Ὁ Ξυδάκης τραγουδώντας μοιάζει νὰ διαβάσει, γίνεται αὐτὸς ὁ μοναχικὸς ἀναγνώστης πὸν σιγοφιθυρίζει τὶς λέξεις, σὰν νὰ προσπαθεῖ νὰ κλέψει τὸ δικό του μερίδιο ἀπ' τὴν φωνὴ τοῦ ποιητῆ. Καὶ γι' αὐτό, ἐνῶ ἀκοῦς μιὰ μουσικὴ μετὰ ἔντονη ἰδιοσυγκρασία, αἰσθάνεσαι συγχρόνως ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος γιὰ νὰ φτάσεις στὴν εἰλικρίνεια τῶν στίχων, τὸ σταυροδρόμι πὸν ἀνοίγεται ἐκεῖ πὸν ἡ μιὰ μοναχικὴ φωνὴ συναντᾶ τὴν ἄλλη.

Ἐνας Σολωμὸς μοναχικὸς, ρομαντικὸς ἢ ὄχι δὲν ἔχει τόση σημασία πιά – ἄς τὰ ἀφήσουμε αὐτὰ γιὰ τοὺς φιλόλογους καὶ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς λογοτεχνίας. Μιὰ ποίηση μοναχικὴ, ὅπως κάθε δημιουργία δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι μοναχικὴ. Μιὰ γλῶσσα πὸν φτιάχνεται ἀπ' τὶς ἀνάγκες τῆς δημιουργίας, μιὰ γλῶσσα πὸν μπορεῖ νὰ στεγάσει τὴν δημιουργία.

Πῶς μπορεῖ νὰ διαβαστεῖ ἢ νὰ ἀκουστεῖ σήμερα ὁ Σολωμὸς;

Μόνον ἔτσι: ὡς ὁ ποιητὴς πὸν εἶχε τὴν δύναμη καὶ τὴν τέχνη νὰ μιλήσει γιὰ τὴν ὑπαρξὴ χτίζοντας τὴν γλῶσσα του. Ἄν ὁ Σολωμὸς εἶναι «ἐθνικὸς ποιητὴς», δὲν εἶναι ἐπειδὴ μᾶς ἔδωσε τὶς δυὸ στροφές τοῦ ἐθνικοῦ μας ὕμνου. Εἶναι γιατί ἔκανε τὰ ἑλληνικά, τὴν γλῶσσα πὸν μιλᾶμε, γλῶσσα ποιητικῆς δημιουργίας, ἄρα ζωντανή.

Κι ἂν ὁ Ξυδάκης εὐτύχησε –καὶ μαζί του κι ἐμεῖς– τραγουδώντας τον, εἶναι γιατί κατάφερε νὰ βρεθεῖ στὴν περσοχὴ ἐκείνη ὅπου ὁ Σολωμὸς, πρὶν ἀκόμη γίνει ἐμβλημα, δοκιμαζόταν μετὰ τὴν δημιουργία ὅπως ὁ κάθε μεγάλος ποιητὴς.

ΤΑΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΙΚΟΣ ΞΥΔΑΚΗΣ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

«Πρὸς τὸν Κύριον Γεώργιον Δὲ Ρώσση»

ΜΕΡΟΣ Α΄

«Πρὸς τὸν Κύριον Γεώργιον Δὲ Ρώσση»

Κάθ' ἦχος εἶχε καὶ χαρὰ, κάθε χαρὰ κι ἀγάπη

Ὀργανικὴ μουσικὴ καὶ μελοποιημένα ποιήματα

τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ

ΜΕΡΟΣ Β΄

Σαπφώ, «Ἦρος ἄγγελος», σὲ μετάφραση Ὀδυσσέα Ἐλύτη,

καὶ ὀκτώ λυρικά τραγούδια

Τραγούδι

ΝΑΝΑ ΜΠΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Οἱ μουσικοὶ

ΠΑΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ *κανονάκι*

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΟΥΝΤΗΣ *σαξόφωνο καὶ ξύλινα πνευστά*

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΒΕΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ *βιολί*

ΤΑΣΟΣ ΜΙΣΥΡΑΗΣ *βιολοντσέλο*

ΦΩΤΗΣ ΜΥΛΩΝΑΣ *πιάνο καὶ πλῆκτρα*

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΚΙΤΣΟΣ *κοντραμπάσο*

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΕΤΕΝΤΖΟΓΛΟΥ *κιθάρα*

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ *κρουστά*

Ἦχος

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΥΩΤΗΣ

Συμμετέχουν ΟΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΑΔΕΣ ΤΣ' «ΑΡΕΚΙΑΣ»

Ἀνδρέας Σταμίρης, Διονύσης Καπανδρίτης, Διονύσης Φλάμπουρας,

Νίκος Σταμίρης, Δημήτρης Βαρθάλης, Διονύσης Βερτζάγιας

ΛΟΦΟΣ ΣΤΡΑΝΗ: 9 Μ.Μ.

Σὲ περίπτωση βροχῆς, ἡ συναυλία θὰ γίνεῖ στὸ Πνευματικὸ Κέντρο τοῦ Δήμου Ζακύνθου.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

D. Solomos.

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ
Ι Δ Ρ Υ Μ Α
ΕΘΝΙΚΗΣ
ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

«Ὁ Σολωμὸς καὶ ἡ Ζάκυνθος»

Ὁμιλητές

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΕΜΕΤΗΣ

Συγγραφέας, διευθυντὴς τοῦ Μουσείου Σολωμοῦ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΙΚΤΟΠΟΥΛΟΥ

Φιλολόγος, ἐπιμελήτρια τῆς ἀναθεωρημένης ἔκδοσης

τῶν *Αὐτόγραφων Ἔργων* τοῦ Σολωμοῦ

ΝΙΚΙΑΣ ΛΟΥΝΤΖΗΣ

Συγγραφέας

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΑΥΨΑΛΗΣ

Διευθυντὴς τοῦ ΜΙΕΤ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ: 6 Μ.Μ.

Διοργάνωση ἐκδηλώσεων

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΔΗΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΟΛΩΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΦΑΝΩΝ ΖΑΚΥΝΘΙΩΝ

Χορηγὸς ἐπικοινωνίας

ΕΡΤ

Θερμὲς εὐχαριστίες ἐκφράζονται

στὸν κύριο Κ. Τσαγκαρόπουλο, Δήμαρχο Ζακύνθου,

τὴν κυρία Κατερίνα Δεμέτη, Μουσεῖο Σολωμοῦ καὶ Ἐπιφανῶν Ζακυνθίων,

τὴ Διεύθυνση Δικτύου Δυτικῆς Ἑλλάδος τῆς ΕΤΕ στὴν Πάτρα

καὶ τὰ καταστήματα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς στὴ Ζάκυνθο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΩΝ 100 ΧΡΟΝΩΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΑ

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 24 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2005